

УДК 811.111'42

РЕФЕРЕНЦІЙНА І РЕЛЯЦІЙНА КОГЕРЕНТНІСТЬ

Маслова Т.Б.

викладач кафедри англійської мови

технічного спрямування №1

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут»

Когерентність (англ. *coherence*, нім. *Kohärenz*) – текстова-дискурсивна категорія, яка означає змістовну цілісність і реалізується на семантичному рівні у вигляді єдиної макроструктури тексту як комунікативної одиниці завдяки взаємозалежності складових самого тексту та їх співвіднесеності із знаннями учасників комунікації.

На рівні тексту виокремлюють референційну і реляційну когерентність [2]. Перша забезпечується повторним згадуванням описуваних об'єктів, явищ і процесів, друга – реляційними зв'язками між повнозначними словами, синтагмами і реченнями на основі логічних або асоціативних зв'язків [1; 4].

Референційна когерентність включає в себе [2, с. 66–68; 3]:

- рекуренцію, тобто повтор лексичних одиниць;
- синонімічні вирази;
- проформи, а саме – займенники, прислівники й займенникові прислівники, які функціонують у якості еквівалентів лексичних одиниць, фрагментів, або цілих речень;
- гіпоніми та гіпероніми, які позначають відповідно видові і родові поняття.

У разі якщо співвідношення між словом та референтом ґрунтується не на повній тотожності, а наприклад зв'язку типу «частина – ціле», референція є частковою [4].

Загалом, можна виділити ендофоричну референцію, яка уособлює анафоро-катафоричні логічні, змістовні зв'язки і інтерпретується в контексті, створеним на рівні тексту, та екзофоричну референцію, яка пов'язує текстову інформацію з референтом поза межами тексту, і тому вимагає відповідного аналізу і співвіднесення з предметами, явищами, або процесами об'єктивного світу [3, с. 268; 4].

У свою чергу реляційна когерентність встановлює відношення між (по)діями і пов'язує окремі речення/ висловлювання у зв'язний текст/ дискурс за допомогою різних типів логічного зв'язку, виражених найчастіше експліцитно у вигляді дискурсивних маркерів (сполучники сурядного і підрядного зв'язку, вставні слова, прийменникові вирази) [7], серед яких –

- сурядний зв'язок: адитивність й альтернативність;
- темпоральність: умовність, наступність, одночасність, передчасність дій;
- однонаправлена причинність: мета, причина, наслідок, модальність, інструментальність;
- різнонаправлена причинність: протиставність, допустовість;
- специфікація: експлікація, рестрикція;
- порівнюваність: порівняння, пропорціональність [3, с. 270–280].

Окрім цього, реляційна когерентність досягається за допомогою знаків пунктуації, графічного оформлення, синтаксичних структур, граматичних категорій часу, способу і стану дієслів, засобів вираження модальності тощо. Різноманітність типів зв'язку реляційної когерентності, а також засобів їх вираження, в тому числі і імпліцитних, активно досліджується лінгвістами з часів виникнення і в рамках розвитку теорії риторичних структур. Зокрема, є спроби класифікувати їх за бінарним принципом [5, с. 143] на семантичні та

прагматичні зв'язки, в залежності від того, чи ґрунтуються вони на реально існуючих, фактичних відношеннях, чи лише виражають думку мовця.

Слід зазначити, що для кращого порозуміння між мовцем і слухачем (автором і читачем) зв'язність представленої інформації забезпечують також метакомунікативні засоби, які дозволяють зрозуміти інтенцію мовця/ автора, допомагають орієнтуватися у тексті і акцентують увагу слухача/ читача на важливій інформації [6]. Наприклад, такими метакомунікативними засобами у науковому спілкуванні є зазначення цільової аудиторії, мети та завдання, які ставить перед собою автор-науковець, посилання на попередні й наступні розділи наукового тексту, наведення дефініцій термінологічних одиниць, графічна візуалізація даних (напр., рисунки, діаграми, таблиці) і т.д. [2, с. 72].

Таким чином, референційна когерентність, вказуючи на референтів, презентованих у контексті, або існуючих у реальності, сприяє розгортанню тематичної прогресії комунікації і взаємному порозумінню мовців. Реляційна когерентність, з іншого боку, слугує побудові зв'язного тексту й досягненню цілісності дискурсу, встановлюючи зв'язки між пропозиціями висловлювань.

Література

1. Маслова Т.Б. Кореперентність як основна умова зв'язності англомовних текстів наукового стилю / Т. Б. Маслова. – Мова і культура. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. – Вип. 15. – Т. V (159). – С. 206–212.

2. Міщенко А. Л. Лінгвістика фахових мов та сучасна модель науково-технічного перекладу (на прикладі німецькомовної фахової комунікації) : Монографія / А. Л. Міщенко. – Вінниця : «Нова Книга», 2013. – 448 с.

3. Мультилінгвальна текстова комунікація у світлі сучасних лінгвістичних технологій (на матеріалі технічної документації) [Текст] : дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.21 / А. Л. Міщенко; Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ : [б. и.], 2015. – 503 с.

4. Kļausiņa K. Referentielle und relationale Kohärenz im deutschen und lettischen Bericht / Kristīne Kļausiņa. – Studies about Languages, № 7, 2005. – [online] – Retrieved from : http://www.kalbos.lt/zurnalai/07_numeris/07.pdf

5. Language Comprehension : A Biological Perspective / [edited by] Angela D. Friederici. –Springer Science & Business Media, 2012. – 316 p.

6. Maslova T. Metadiscourse markers of academic and professional English / Tetiana Maslova // Глобальні зміни в Україні : глобальні зміни в викладанні англійської мови в Україні: тези доповідей (англ. мовою) / Укл. А. Раду, Ред. А. Раду, Л. Кузнецова. –Львів : ПП «Марусич», 2016. – С. 123–124.

7. Text Representation : Linguistic and Psycholinguistic Aspects / [edited by] Ted Sanders, Joost Schilperoord, Wilbert Spooren. – John Benjamins Publishing, 2001. – 363 p.